

Fírgoas

MANUEL LUÍS ACUÑA

Limiar:
Ramón Nicolás Rodríguez

A presente edición facsímile de *Firgoas*, de Manuel Luís Acuña, producida por Edicións Xerais de Galicia, co patrocinio da Excma. Deputación Provincial de Ourense, dos Concellos de Pobra de Trives e Manzaneda, e mais pola Sociedade para o Desenvolvemento Comarcal de Galicia, reproduce a primeira de 1933, impresa en Santiago de Compostela, nos talleres de Nós, Publicacións Galegas e Imprenta, ubicada na rúa do Vilar, 15.

Esta edición de 2004 preparouse en Edicións Xerais de Galicia a partir dun exemplar da primeira pertencente ao legado bibliográfico de Alberto Vilanova, facilitado para esta ocasión pola Biblioteca da Excma. Deputación de Ourense.

© do Limiar, Ramón Nicolás Rodríguez, 2004
© para esta edición, Herdeiros de Manuel Luís Acuña, 2004
© Edicións Xerais de Galicia, S. A., 2004
Dr. Marañón, 12. 36211 Vigo
xerais@xerais.es

ISBN:
Depósito Legal:
Impreso en

Firgoas. **Un manantío inesgotábel**

Hai xa máis dunha década, cando dispoñía as últimas liñas, xunto co profesor Carlos L. Bernárdez, da reedición anotada de *Firgoas* para Edicións Xerais, libro que vira anteriormente a luz en 1933 nos obradoiros composteláns do editor Ánxel Casal e, outra volta, no ano 1979, cunha engádegas naquela ocasión duns poucos poemas novos, nunca, nin polo lonxe, podería sospeitar que aquel monllo de excelentes e singulares poemas, único libro do autor en vida, suscitaría, de alí a uns anos, tal atención crítica, tal rolda de recoñecementos e homenaxes; rolda á que afortunadamente se engade a presente, e primeira, edición facsímile, apoiada por unha serie de institucións que sempre amosaron un vívido e exemplar interese na publicitación da obra do poeta da Pobra de Trives.

Non conxecturaba tampouco que, por volta do centenario do nacemento do poeta, isto é, en 1999, participaría, convocado coma sempre polo dinámico Servicio Lingüístico do Centro

Comarcal Terra de Trives –sen dúbida un dos principais alicerces no proceso de recuperación deste poeta e da súa obra–, a carón do Concello de Trives e mais a Deputación de Ourense, nuns tateantes pero emocionantes actos no seu recoñecemento. Aínda menos prevía que tempo despois se celebrarían, con salientábel éxito de concorrentes e elevado nivel científico dos relatorios, senllos Congresos na súa memoria, ambos os dous na súa terra natal. Aínda menos que se publicarían as *Actas* daquel primeiro congreso, mais un libro-homenaxe titulado *Manuel Luís Acuña*, neste caso mercé ao labor de Edicións Xerais, que sempre apostou de maneira decidida pola obra do mestre ourensán; libro que tiven a fortuna de coordinar literariamente e que coido supón un fito e un volume modélico polo feito de agromar, desde unha perspectiva interxeracional, desde o interese que suscitou o autor de *Fírgoas* nun grupo desemeillante de persoas pero unidas por sentiren a sensibilidade da perfección formal, da dimensión evocadora e da forza expresiva que encerran os seus poemas. Unha convocatoria plural e diacrónica que evidenciou, teño para min, un ronsel admirativo pouco común que Acuña e *Fírgoas* deixaron no transcorrer do século XX e máis no que andamos do XXI; un ronsel nado desde o sentimento de irmandade e admiración que a súa experiencia poética e docente primeiro, biográfica tamén, foi quen de aglutinar nun grupo compacto de poetas, ensaístas, pintores e lectores. Un libro, que como valor engadido, axudou e axuda cando se relé a recompor parte da nosa última historia literaria e política.

Esta dinámica que se cifra nun acordo nunca asinado pero por todos admitido de non deixar caer no esquezo o seu legado, e no que aínda habería que engadir a organización de mostras pictóricas na súa honra ou a composición dunha peza teatral

inspirada da biografía de Acuña a cargo de Xoán Carlos Domínguez Alberte baixo o título de *A natureza no reino da escuridade* (Concello de Trives-Deputación de Ourense, 2003), entre outras actividades, adopta indiscutibelmente ese efecto «bola de neve», realmente significativo e pouco común no ámbito do noso sistema literario, onde penso nunca se perseguiu *resucitar* obra literaria ningunha, senón acadar que Acuña ocupe o posto do que é merecente, por méritos propios, no panorama das nosas letras contemporáneas. Ese efecto devandito vai arrasando, con forza e ímpeto imparábeis, a lectores, especialistas e profanos, que nunca máis esquecen quen foi e, sobre todo, cales foron as modulacións da voz poética singular de Manuel Luís Acuña.

Son consciente de que, aínda hoxe, fóra dos devotos e fieis lectores da súa obra, sobre todo polo peculiar devalar da nosa historia literaria, aínda é limitado o coñecemento dos socalcos biográficos do poeta, mesmo tamén limitado é o que se sabe da súa outra obra, dispersa e inédita, que non estivese contida en *Fírgoas*. Mais tendo Acuña gañado nestes últimos tempos unha resonancia innegábel xa hai material crítico abondo para írmolos perfilando a súa auténtica traxectoria cultural: un «manantío inesgotábel» como evidencia a plural e poliédrica interpretación do seu intransferíbel estro poético; como testemuña, malia o que se poida acreditar, vizosa biografía; como desvela toda esa inxente actividade publicística dispersa en xornais e revistas antes do 36 aínda en proceso de compilación ou a súa exemplar actividade a prol do espallamento dos postulados do pensamento progresista e das novas técnicas pedagóxicas no ámbito do ensino ao que sempre estivo tan estreitamente ligado..., mesmo en todo aquilo que ten que ver coa súa insubor-

nábel convición republicana e galeguista que non se crebou nin sequera co inequívoco e brutal golpe asestado, tamén a Acuña, no ano 1936. Tampouco cómpre esquecer a súa obra de corte satírica, a súa obra narrativa, a súa participación na dirección do primeiro intento do xornalismo galeguista (*El Momento*, A Coruña 1930) ou a colaboración prestada nas Escolas do Insiño Galego que botara a andar Casal na cidade herculina...

Nos últimos anos, quedou dito, realizáronse achegas valiosas arredor das outras facetas de Manuel Luís Acuña que, con todo, non serviron, e talvez e bo que así sexa, para quebrar esa ecuación igualitaria formulada entre *Fírgoas* e Acuña, entre Acuña e *Fírgoas*. Deste xeito, a súa figura aínda segue a erguerse como un Rimbaud nórdico, en expresión afortunada de Carlos Gurméndez, no que tanto hai que investigar, esculcar e interpretar. A polifonía poética que engaiolou a centos de lectores ao longo deste século –a sucesión de cinco edicións desde 1933, contando a presente, do seu único libro poético non me deixa mentir–, desvela un *modus operandi* singular caracterizado pola procura insistente da estilización, do esencialismo, de asumir os rexistros populares da nosa poesía e harmonizalos con aqueles ecos da vangarda internacional do seu tempo, sempre puídos a través do intenso labor de corrección, de modificación, en suma, dun coidadoso tratamento textual conformando unha estética compacta gobernada por un diáfano sentido de perdurabilidade.

Fírgoas, ese poemario de inusitada madurez e pragado de talento, merecía indiscutibelmente unha edición facsímile que facilite aos lectores contemporáneos acceder a esa alfaia que tanta devoción suscitou ao longo do tempo. O lector xulgará se estes poemas gozan aínda de vixencia, se aínda contan con esa

pátina fresca e vizosa que a boa poesía nunca perde. Arestora, tras estes anos nos que as investigacións e homenaxes tributadas a Acuña son semente vizosa, un primeiro obxectivo, en parte, está acadado pero non esgotado. Ese manantío esperanzado que representa Acuña ten que ser unha invitación para seguir a afondar nas súas potencialidades e, aínda máis, un modelo a seguir para outros escritores, para outros mestres, para outros xornalistas que viron truncadas dolorosamente as súas expectativas no ano 36. Lémbrese que o poeta, de xeito premonitorio e contra o final dos seus días, nun dos seus derradeiros e proféticos poemas titulado «Presentimento», afirmaba:

Porque ela –a xustiza, a verdade– ha de vir.

Polo norde ou polo sul.

Coando fervan en cores de primaveira

os carreiriños do val.

Por nacente ou por poñente.

Coando o vento acotife maino

as fiestras das namoradas.

Ela ha de vir

–A Xustiza, a Verdade–.

Ela ha de vir.

De certo que agora esa Xustiza, esa Verdade que o poeta reclamaba está adquirindo as dimensións areladas, setenta e un anos despois de que estas páxinas viran a luz por vez primeira. O seu verso, sempre anovado e con ímpeto, segue a iluminar recantos de sentimentos e camiños.

Ramón Nicolás Rodríguez

firgoas
manoel. luis acuña.

